

#5

Hedelmäsalaatti Vasili Aksjonovin elämästä

Jevgeni Popov & Aleksandr Kabakov:
***Aksjonov.* AST, 2011. 512 s.**

Jevgeni Popovin ja Aleksandr Kabakovin teos *Aksjonov* on viime vuosien venäläisen tietokirjallisuuden parhaimmistoa. Teoksen kohde, Suomessa verrattain huonosti tunnettu prosaisti Vasili Aksjonov (1932–2009), lukeutuu 1900-luvun keskeisiin venäläisiin kirjailijoihin, niin kutsutun 60-lukulaisen proosan ehkä tärkeimpiin edustajiin, jolta on suomennettu teokset *Matkalippu tähtiin* (*Zvjozdnyi bilet*, 1961) ja sekä emigraatiossa Yhdysvalloissa vuonna 1981 julkaistu *Krimin saari* (*Ostrov Krym*). Neuvostoliiton

romahtamisen jälkeen Aksjonov otti aktiivisesti osaa Venäjän kulttuurielämään mutta asui edelleen ulkomailla. Hänen myöhempiin teoksiinsa lukeutuu niin kekseliään kokeilevia tyyllittyjä kuin suurelle yleisölle suunnattuja eepoksiakin, kuten suosituksi tv-sarjaksi muokattu *Moskovskaja saga* (1994, ”Moskovan saaga”).

Jevgeni Popovin ja Aleksandr Kabakovin teos ei ole nimestään huolimatta Aksjonovin elämäkerta, vaan läheisten ystävien välinen Aksjonovia koskeva vuoropuhelu. Dialogimuotoinen esitystapa on hyvin perusteltu, sillä molemmat kirjailijat esittävät yleisesti tunnettujen faktojen ohella myös henkilökohtaisia mietteitä ja muistelmia edesmenneestä ystävästään. Keskustelua on ilo seurata: se sisältää paljon nokkeluuksia, joita olisi vaikea sisällyttää toisenlaiseen kerrottavaksi muotoon. Tällaisella muodolla on myös selkeä perinteensä venäläisessä kirjallisuudessa.

Sekä pitkän kirjailijanuran tehnyt Popov että myöhään aloittanut mutta suunnilleen samanikäinen Kabakov kuuluvat nykykirjallisuuden raskaaseen sarjaan. *Aksjonov* on kummankin kirjailijan tuotannossa jokseenkin epätyypillinen teos, muttei sinällään mitenkään yllättävä, onhan molempien tuotanto varsin kokeellista. Siitä huolimatta että kirjailijat tunnustavat Aksjonovilla olleen suuri vaikutus heidän omaan tuotantoonsa, ei kumpikaan sorru laulamaan tälle ylistysvirttä vaan säilyttää etäisyyden käsittelemiinsä aiheisiin.

Kirjan lukujen aiheet vaihtelevat laidasta laitaan – Aksjonov ja raha, Aksjonov ja jazz, Aksjonov ja naiset:

Jevgeni Popov: Kyllä on siinäkin... hmm... haastava teema – ”Aksjonov ja naiset”.

Aleksandr Kabakov: Ei vaan ”Aksjonov naisten silmin”. Ja minulla on oma teoria niin Venäjän kuin Neuvostoliitonkin naisten suhtautumisesta Aksjonoviin.

JP: Uskon, että jaat sen varmasti vielä ilokseni. Mitäpä muutakaan sillä tekisit... Joten, jos meidän keskustelumme olisi jonkinlainen... hedelmäsalaatti, ihan vain esimerkin vuoksi, niin tämä luku voisi olla vaikkapa mansikka, vai mitä?

AK: Sinä voit aina toki toivoa mansikkaa. Minä teen puolestani kaikkeni, jottei toiveesi toteutuisi.

JP: Selvä. Vitsailu siis sikseen ja puhutaan vain todetuista faktoista. (385)

Ehkä parhaiten *Aksjonov* kuitenkin toimii silloin, kun keskustelijat etäännyvät tosiasioista ja antavat keskustelun viedä mennessään. Tällöin teos kasvaa kiinnostavasta keittiökeskustelusta kiehtovaksi henkilökuvaksi ja siinä samalla tarkkasilmäiseksi aikalaiskuvaksi. Vaikuttavimmillaan *Aksjonov* on 1960–70-lukujen reflektoinnissaan, kun molemmat kirjailijat intoutuvat muistelemaan nuoruudenpäiviään, usein jopa kadottaen Aksjonovin itsensä näkökentästään.

Heikoimmillaan teos taas sortuu epämääräiseen filosofointiin Aksjonovin venäläisyydestä, uskonnollisista kysymyksistä – tai siitä mitä on olla venäläinen kirjailija. Länsimaisesta kirjailijasta poiketen venäläisen kirjailijan

alkoholisoituminen on kuulemma aina kansallinen tragedia. Mysteeriksi jää, mitä tällaiset ”syvämietteiset” johtopäätökset oikeastaan merkitsevät. Onneksi kirjailijat itsekin muistavat aika ajoin vitsailla aivoituksilleen: ”JP: Nyt lukija varmaan ajattelee, että ’kyseessä on kyllä pari täydellisen pimeää idiottia...’ (354)

Kaiken kaikkiaan *Aksjonov* on kuitenkin esimerkillinen esseistiikan, muistelmien, biografian ja keittiökeskustelun risteytys. Se tarjoaa henkilökuvan, jollaista ei perinteisen elämäkerran keinoin olisi mahdollista saavuttaa.

Mika Mihail Pylsy